

ارزیابی بناهای بلندمرتبه مسکونی ایرانی از منظر معماری الگوگرا در معماری و شهرسازی ایرانی - اسلامی^۱ فرهام مقدم راد^۲

پژوهشگر دکتری، مربی معماری، گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد تهران غرب،
دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

منصور سپهری مقدم

دکتری معماری، استادیار معماری، گروه معماری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی،

دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۳/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۷/۱۰

چکیده

زمینه و هدف: معماری ایرانی که قبل از ورود اسلام واجد ارزش‌های فنی قابل توجهی بود، با ورود اسلام باورهای اعتقادی و اصولی را به ظهور رسانید که معماری ایرانی - اسلامی را در زمره معماری‌های الگوگرا جای داد. الگوهایی که در سیر تاریخی این معماری تکامل پیدا کردند و تبدیل به ویژگی‌های شاخص و بعضاً منحصر بفرد معماری ایرانی - اسلامی گشتند. معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی در دهه‌های اخیر و در برخورد با معماری غربی مورد غفلت قرار گرفته و ارزش‌های برگرفته از هویت و فرهنگ ایرانی - اسلامی آن نادیده انگاشته شده‌اند. **روش بررسی:** پارادایم پژوهش حاضر آزادپژوهی و ترکیبی از شیوه‌های تحلیلی، استفاده از پرسشنامه، دلفی و آزمون همبستگی می باشد، به این منظور ۴۰ نمونه ساختمان بلندمرتبه مسکونی ایرانی در معرض سنجش و ارزیابی (کمی با استفاده از طیف لیکرت) خبرگان از شاخص‌های برگزیده معماری ایرانی - اسلامی قرار می‌گیرند و نتایج بدست آمده توسط نرم افزار SPSS به منظور بررسی میزان همبستگی شاخص‌ها مورد تحلیل قرار می‌گیرند. **یافته‌ها:** یافته‌های تحلیل همبستگی پیرسون نشان دهنده ارتباط معنادار مستقیم و رو به بالای معماری الگوگرا با معیارهای بینش نمادین، معماری مفهومی، سلسله مراتب فضایی، انطباق محیطی، انطباق فرهنگی، خوانایی، نشانه گرایی، مقبولیت عمومی و معماری ایرانی - اسلامی می باشد. **بحث و نتیجه گیری:** نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که برای بازگشت به الگوهای ایرانی - اسلامی در طراحی ساختمان‌های بلندمرتبه مسکونی امروزی ۲ گروه از شاخص‌ها که در قالب بحث اخلاق مداری (شاخص‌های ذهنی) و انسان محوری (شاخص‌های کالبدی) مطرح می‌شوند، بیش از سایر عوامل و شاخص‌ها بر مبنای الگوهای معماری ایرانی - اسلامی تاثیرگذار و مطلوب نظر هستند.

واژگان کلیدی: شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی، ساختمان‌های بلند مرتبه، معماری الگوگرا

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری فرهام مقدم راد با عنوان «تدوین الگوی طراحی ساختمان‌های بلند مرتبه منطبق بر ویژگی‌های معماری ایرانی - اسلامی» در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب تحت راهنمایی آقای دکتر منصور سپهری مقدم در حال انجام است.

۲- (نویسنده مسئول) Farham.Moghaddamrad@iausr.ac.ir

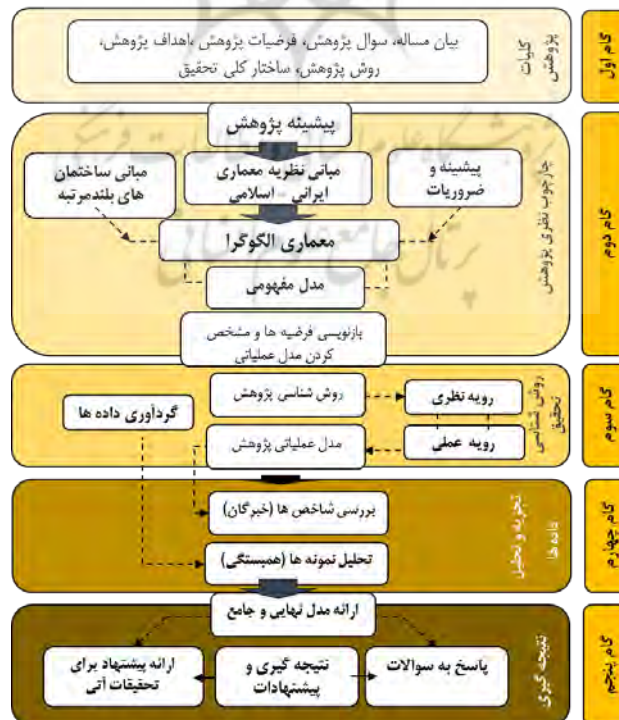
مقدمه

امروزه بحث پیرامون بازشناسی هویت ایرانی اسلامی در معماری معاصر کشور در سطح وسیعی گسترش یافته است. موضوع مسکن بزرگ ترین سهم را در این امر داراست که به نحوی تمام اقشار جامعه با آن در ارتباط اند. احداث یک خانه پدیده ای فرهنگی محسوب شده و شکل و سازمان فضایی آن به شدت تحت تأثیر فرهنگی است که به آن تعلق دارد. بی توجهی یا عدم توجه کافی مسکن با رویکرد ایرانی- اسلامی باعث شده که ارزش‌ها و سنت‌های قدیمی در کالبد و سیمای مسکن زیر پا گذاشته شود و مردم نیز از ارزش‌های آن بی بهره بمانند.

پژوهش حاضر، با شناخت حساسیت و اهمیت موضوع بلندمرتبه سازی و شاخص‌های مطلوب آن، ضرورت پرداخت و مطالعه در این زمینه را، از دیدگاه مبانی و اصول مطرح در معماری و شهرسازی ایرانی - اسلامی در قالب معماری الگوگرا، با توجه به نیازها و شرایط جامعه. کنونی ضروری می‌داند. چرا که تاثیر شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی بر فضاهای مسکونی ساختمانهای بلندمرتبه بیش از پیش حائز اهمیت می‌باشد.

هدف این پژوهش تحلیل شاخص‌های معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی در مواجهه با ساختمان‌های بلندمرتبه و بررسی شاخص‌های الگومدار معماری ایرانی - اسلامی به ساختمان‌های بلندمرتبه مسکونی کشور ایران به منظور باززنده سازی الگوها و هویت ایرانی - اسلامی در این دست از ساختمان‌ها می‌باشد و در این مسیر به دو پرسش زیر پاسخ می‌دهد:

مهمترین شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی در طراحی ساختمان‌های بلندمرتبه ایران چیست؟
مبانی معماری الگوگرا چگونه بر وجوه معماری ساختمانهای بلندمرتبه ایرانی تاثیر گذاشته است؟

نمودار ۱ - نمودار ساختار و روش تحقیق

شیوه تحقیق در پژوهش فوق آزادپژوهی و ترکیبی از شیوه‌های تحلیلی، استفاده از پرسشنامه، دلفی و آزمون همبستگی می باشد که در مرحله نخست پس از طرح موضوع و تبیین هدف و سوالات پژوهش، بدنبال گردآوری منابع شامل: کتاب‌ها و مقالات به تدوین مبانی نظری بحث مورد نظر پرداخته ایم. در گام بعد بررسی پارامترهای و شاخصه‌های معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی را از نگاه متخصصین و اساتید معماری (خبرگان) مورد بررسی قرار داده و سپس ۴۰ نمونه از ساختمان‌های بلندمرتبه مسکونی ایرانی را در معرض سنجش و ارزیابی کمی (طیف لیکرت) معماران و متخصصان از شاخص‌های برگزیده معماری ایرانی - اسلامی قرار می دهیم و نتایج بدست آمده توسط نرم افزار SPSS به منظور بررسی میزان همبستگی شاخص‌ها مورد تحلیل قرار می‌گیرند. در انتها به تجزیه و تحلیل مبانی معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی در طراحی ساختمان‌های بلندمرتبه می‌پردازیم و ضمن جمع بندی و نتیجه گیری به سوالات پژوهش فوق پاسخ داده شده است.

ساختمان‌های بلند

بیش از یک قرن از ظهور ساختمانهای بلندمرتبه می گذرد. این گونه ساختمانها در ابتدا به عنوان نشانه ای از پیشرفت‌های تکنولوژیک جوامع و به عنوان نمادهای قدرت شهرهای پیشرفته و پاسخی به رشد شدید جمعیت و کمبود زمین جهت احداث واحدهای مسکونی کافی بودند. بلند مرتبه سازی به عنوان یکی از روشهای ساخت شهرهای فشرده، برای استفاده حداکثر از فضا و منابع محدود، بسیار مورد توجه معماران و مدیران شهری قرار گرفته است.

در مورد ساختمان‌های بلند، نمی‌توان تعریفی واحد و دقیقی به صورت رسمی ارائه داد که در آن اجماعی بین همه مراجع رسمی ملی و جهانی وجود داشته باشد. در هریک از حوزه‌های تخصصی مرتبط با ساختمان، تعریف متفاوتی از ساختمان‌های بلندمرتبه ارائه شده است. جمع بندی از نظرات حوزه‌های مختلف در جدول ۱ نشان داده شده است.

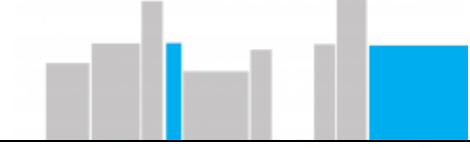
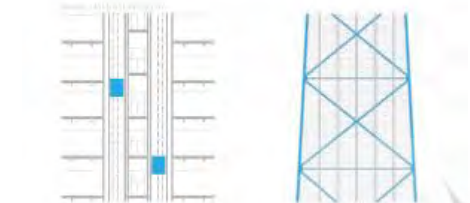
جدول ۱- تعاریف ساختمان‌های بلند مرتبه از دیدگاه‌های مختلف

ردیف	دیدگاه	نویسنده	سال	تعریف ساختمان بلندمرتبه
۱	هندسی	ناطق الهی	۱۳۷۵	ساختمان‌های منفرد مرتفع که ارتفاع آن بلندتر از قطر دایره محاطی بلان باشد بلندمرتبه خواهند بود.
۲	مهندسی ساختمان	بمانیان	۱۳۷۷	هنگامی که ارتفاع ساختمان باعث شود نیروهای جانبی ناشی از زلزله و باد بر طراحی آن تاثیر بگذارد، بر این مبنا از لحاظ ارتفاع ساختمان‌های بیشتر از ۱۰ طبقه، بلندمرتبه به شمار می‌آیند.
۳	مهندسی تاسیسات	Barney	۲۰۰۳	ساختمان کوتاه عمدتاً ۲ تا ۵ طبقه، ساختمان میان مرتبه ۸ تا ۱۰ طبقه، ساختمان بلند مرتبه ۱۵ تا ۱۶ طبقه و ساختمان‌های بسیار بلند ۳۰ تا ۴۰ طبقه هستند.
۴	برنامه ریزان و طراحان شهری	سعیدنیا	۱۳۸۳	به آپارتمانهای بلند مرتبه بیش از ۱۰ طبقه اصطلاحاً برج می‌گویند.
۵	از نظر حریق در ایران	حسینعلی پور	۱۳۸۰	طبق دستورالعمل اجرایی محافظت ساختمان‌ها در برابر آتش سوزی، حداقل تعداد طبقات ساختمان مرتفع ۸ طبقه تعریف شده است.
۶	از دید مسایل اجتماعی	بمانیان	۱۳۷۷	فاصله ای که نظارت بر فعالیتهای کودکان و نوجوانان در فضای باز و صدکردن آنها براحتی امکانپذیر است، تعیین کننده ساختمان بلند مرتبه است و این مقدار حدود ۳۰ الی ۵۰ متر می‌باشد و حد ارتفاع جهت بلندمرتبه بودن ساختمان‌های مسکونی ۳۲ متر می‌باشد.

Source: Research findings

برخی معیارهای موثر در تعریف و اندازه‌گیری ساختمان‌های بلند به نقل از ارگان بین المللی CTBUH (شورای ساختمان‌های بلند و زیستگاه شهری) نیز در زیر تشریح شده‌اند:

جدول ۲ - معیارهای موثر در تعریف ساختمان‌های بلند مرتبه

معیارهای موثر در تعریف ساختمان‌های بلند به نقل از CTBUH	
	<p>ممکن است یک ساختمان ۱۴ طبقه در شهری مانند شیکاگو یا هنگ‌کنگ یک ساختمان بلند محسوب نشود، در حالی که همان ساختمان در یکی از شهرهای اروپایی و یا حومه آن، خارج از هنجار شهری و بلند محسوب بشود.</p>
	<p>ساختمان‌های متعددی وجود دارند که چندان بلند نیستند، اما بخاطر باریک بودن، بلند بنظر می‌رسند. در مقابل ساختمان‌های بزرگی با ارتفاع قابل ملاحظه هستند که بدلیل قانون نسبت ارتفاع به مساحت طبقه، خارج از طبقه‌بندی ساختمان بلند قرار می‌گیرند.</p>
	<p>اگر ساختمان دارای تجهیزات و تکنولوژی‌ای باشد که محصول «بلندی» آن است (مانند فناوری حمل و نقل عمودی، سازه مهاربندی در برابر نیروی باد و...)، این ساختمان می‌تواند در طبقه‌بندی ساختمان‌های بلند قرار بگیرد.</p>

Source: www.ctbuh.com

معماری ایرانی - اسلامی

معماری ایرانی - اسلامی تجلی مفاهیم اسلامی در کالبد معماری ایرانی است. از آنجا که با ورود اسلام به مناطق مختلف، منش و تفکر اسلامی به جزئی از فرهنگ و سنت آن منطقه تبدیل شده، در نتیجه بر معماری سنتی آن مناطق نیز تأثیر گذاشته و در آینه آن متبلور شده است. یکی از این مناطق ایران است که با ورود اسلام فرهنگ و سنت ایرانیان با اسلام درآمیخته و در معماری سنتی این مرز و بوم متجلی شده است.

معماری ایرانی - اسلامی مکاشفه‌ای عرفانی در روند شناخت زیبایی‌های هستی است. خالق این نوع معماری می‌کوشد از طریق تجربه‌ای شهودی و محسوس، ترجمان وحدت و یگانگی معبود خویش را در قالب خشت و آجر میسر سازد. بر این اساس است که در معماری ایرانی - اسلامی جلوه حسن و زیبایی پروردگار ظهور می‌یابد و معنویت حاکم بر این هنر، هنرمند را وا می‌دارد تا در بیان حقایق متعالی از رمز، نماد، تجرید و انتزاع بهره‌گیرد. (Taghvaei, 2007)

هرچند ارزش نمادین و زاینده معماری ایرانی - اسلامی در درجه اول در بناهای مقدس و مذهبی متبلور است اما این سخن در باب خانه و محل زندگی مردم عادی نیز روا است. در دل هر یک از خانه‌های سنتی ایران و در تار و پود آن معنای هستی نهفته است و معنویت محور نظام یافتن این فضا می‌باشد. حال آن که امروزه مسکن ایرانی چنان دچار فرومایگی شده که جز از برای برآوردن نیازهای مادی ساکنان خود ساخته نمی‌شود. (Genon, 2003)

روشن است که محدوده جغرافیایی معماری ایرانی - اسلامی را باید در قلمرو اصلی جغرافیایی فرهنگ ایران و نه در مرزهای سیاسی امروز ایران جستجو کرد. البته قلمرو نفوذ فرهنگ ایران از این محدوده نیز در می‌گذرد و در معماری سرزمین‌های دورتر نیز می‌توان تأثیرات این معماری را دنبال کرد. علی‌رغم دگرگونی‌ها و افت و خیزهای مکرر، این معماری همواره حرکتی پیوسته و رو به جلو داشته و هیچ‌گاه فعالیت مداوم و پیگیرش، تلاش‌ها و

جستجوهای دائمی و خلاقیت‌ها و نوآوری‌های چشمگیر در دامنه آن، در طول سال‌ها و سده‌ها، قطع نشده است. استمرار و تداومی که این معماری را در طول تاریخ طولانی و عرض جغرافیایی وسیع اش، پیکره ای واحد از الگوهای متنوع ساخته است که در قالب معماری الگوگرا قابل بررسی است.

دسته بندی دیدگاه‌ها در مورد اصول و ویژگی‌های معماری اسلامی ایران و خواستگاه‌ها

در یک نگاه کلی می‌توان چهار رویکرد را در میان دیدگاه‌هایی که از سوی پژوهندگان درباره معماری سنتی ایران پس از اسلام ارائه شده، از هم جدا ساخت :

نمودار ۲ - رویکردهای متخصصان و نظریه پردازان حوزه معماری ایرانی - اسلامی Source: Research findings

جدول ۳ - ویژگی‌های معماری ایرانی - اسلامی از دیدگاه نظریه پردازان مختلف

ویژگی‌های معماری ایرانی - اسلامی	
هرگز نباید بدنبال بیان اصل‌ها و ویژگی‌های مشخص معماری ایرانی رفت. معماری معنای ثابت و مشخصی ندارد، نمی‌توانیم از فرم بگذریم و به معنا بپردازیم. احساسات زیباشناسی ملل ناشی از یک همدلی درونی آنهاست که غیرقابل بیان است و هرگز به ضابطه در نمی‌آید. آثار معماری، مجسمه‌های بزرگ کره زمین اند. معماری تا اوایل قرن ۱۴ شمسی بیشتر چگونگی ترکیب عناصر موجود بود تا دستکاری آنها. در معماری گذشته محتوای گوناگون در فرم‌های ثابتی متجلی شده اند. فرم پوشش‌ها مهمترین فرم شکل دهنده به معماری اسلامی است.	علی اکبر صارمی (کالبدپرداز)
وحدت-کثرت، نظم-بی نظم، ساده-پیچیده، درون-بیرون، یکتواختی-تنوع، ساختار-گراف-فرمالیسم هنر و معماری ایرانی مفهومی استاما هنر بسیاری از جوامع همچون ژاپن مفهومی نیست. در یک فرهنگ عمومی مهمترین کار، میزان خلاقیت هنرمندان در وام گرفتن از مفاهیم است. هریک از عناصر معماری ایران را می‌توان در ۳ مرتبه فرم، الگو و مفهوم مورد بررسی قرار داد. شاخص ترین ویژگی مفهومی معماری ایران عبارتند از: شفافیت، تواضع و شاد بودن	افشار نادری (محتوا و معناپرداز)
کعبه نخستین منبع الهام هنر اسلامی است. شکل و نوع پوشش و از همه بهتر حدیثی که خانه کعبه را در نقطه ای از محور وجود احاطه کرده است که نهایتا به عرش الهی می‌رسد، بنیاد و حیات و روحانیت هنر اسلامی را پدید می‌آورد. اهداف پژوهش: شناسایی عناصر گونه نمای (تیبیک) معماری اسلامی دسته بندی ساختمانها در دو مقوله شهری و غیر شهری ویژگی‌های بنیادی معماری اسلامی:	بورکهارت (محتوا و معناپرداز)
۱. معماری پنهان و فضای پنهان ۲. وابسته نبودن شکل و کارکرد به یکدیگر ۳. نفی جهت و کانون در معماری اسلامی ۴. کارکرد آرایه‌ها و تزئینات در معماری اسلامی	گروهی (کالبدپرداز)
خواستگاه‌های نظری: ۱. دین اسلام ۲. زیبایی شناسی ۳. عدم پذیرش میراث کلاسیک ۴. عدم پذیرش مبانی صوفیانه مراتب، تناسبات و هندسه: الف) سلسله مراتب کارکردی ب) سلسله مراتب فضایی ج) کارکردگرایی د) کاربرد تناسبات نمادگرایی در معماری اسلامی: نمادگرایی در معماری اسلامی قابل قیاس با نمادگرایی دینی مسیحیت سده‌های میانه نیست. نمادگرایی در معماری اسلامی پیچیدگی بیشتری دارد. معماری اسلامی بر هیچ ارتباطی بین نوع خاص از نقشه یا نما تاکید نمی‌کند و معنایی نمادگرایانه و عمیق تر داشته است. کارکردگرایی: میان فرم و عملکرد ساختمان رابطه ای مستقیم وجود ندارد. هدف از خلق فرم‌های جدید بهسازی فرم‌های موجود با افزایش تزئینات می‌باشد. فرم‌ها الزاما هویت ساختمان را مشخص نمی‌کنند و برای شناخت اسلامی بودن کافی نیستند. تزئینات در معماری اسلامی: تزئینات آن از تندیس‌های تجسمی و جزئیات پردازی‌های کلاسیک پرهیز دارد. مضامین انتزاعی هندسی را به اوج رسانده و کتیبه‌هایی با سبک‌های بسیار متفاوت ایجاد کرده اند.	هیلن براند (کالبدپرداز)

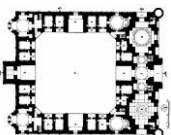
Source: Research findings

شیوه بهره‌مندی از فضا در معماری ایرانی، شیوه درون‌گرایانه بوده که در آن، همواره مکانی برای تمرکز و یافتن خویش و رفتن به سمت شدن را تشخص بخشیده است «این برخلاف شیوه استفاده غربیان از فضا می‌باشد که در آن، شیء عینی عنصر مثبت است. در این معماری، فضا عنصر مثبت می‌باشد.» (Ardalan, 1996) به نظر اردلان، این اساس درک معماری سنتی ایرانی اسلامی است (Ardalan & Bakhtiar, 2002) این نظام فضایی در روند کمال‌گرایی آن از چیدمان اتاق دور حیاط تا صورت چهارطاقی و چهار ایوانی که فارغ از کارکرد آن صورت کمال یافته‌اتاق و حیاط می‌باشند ساختارهای محوری و مرکزی را شکل می‌دهد. (Saremi & Radmard, 1998)

از سوی دیگر کامبیز حاجی قاسمی از پژوهشگران حوزه معماری ایرانی - اسلامی ویژگی‌های این معماری را در قالب معانی دیگری تفسیر و بیان مینماید. نگاهی که این پژوهشگر به شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی دارد بسیار ظریف است و وجوه عینی و ذهنی را شامل می‌شود که در جدول ۴ بیان شده است.

جدول ۴ - شاخصه‌های معماری ایرانی - اسلامی از دیدگاه کامبیز حاجی قاسمی

شاخصه‌های معماری ایرانی - اسلامی	
شاخصه	تفسیر
معماری درون	معماری ایرانی اسلامی معماری درون است و نه معماری بیرون. اصل بنیادین آن توجه و تاکید بر درون است. این معماری در درون شکل می‌گیرد و از بیرون فهمیده نمی‌شود. همه فضاهای آن روی به درون دارند و از بیرون بریده‌اند و نفس از درون می‌کشند.
معماری حیاط‌ها	اصل و مایه فضاسازی در این معماری فضای باز است. فضای باز محصور می‌گردد که به تبع گرایش به درون، روی از بیرون می‌پوشاند و با شکل منظم، اندازه و تناسبات فکر شده و نماهای موزون آسمان را قاب می‌گیرد و همراه با حوض آب و فواره و درخت و گل و سبزه تبدیل به "حیاط" حیات بخش می‌شود. حیاط انسجام دهنده اجزا و قلب زنده و تپنده بنا است.
معماری پیوند فضاهای باز و بسته	حیاط‌ها در میان بنا می‌نشینند و تک فضاهای بسته که دورتادور حیاط‌ها را احاطه می‌کنند، طوری طراحی می‌شوند که با فضای باز حیاط پیوندی ناگسستنی و تعاملی حیات بخش داشته باشند. تک اتاق‌ها یعنی سه دری، پنج دری و تالار که فضاهای زیستی خانه‌اند همه کاملاً به سوی فضای باز گشوده می‌شوند. تالارها و مهمترین فضاهای خانه در نقاطی می‌نشینند که بهترین چشم‌انداز را به فضای حیاط داشته باشند.
معماری با قصه ای تمام	معماری ما همواره حاوی قصه است. قصه ای تمام با سر و ته معین. هر بنا آغازی معلوم و انجامی سامان یافته و مشخص دارد و البته سیری از آغاز تا به انجام.
معماری نظم و آراستگی	معماری ما سراسر نظم و آراستگی است. نظم هندسی کامل در همه جای آن جاری و ساری است. انتخاب اشکال، طرح فضاها، ترکیبات آن‌ها، نماها، تقسیم سطوح، حجم‌سازی‌ها و ... همه در کاملترین صورت هندسی ممکن هستند. در همه جا از کل تا جزء و بسیار جزء بنا این آراستگی و نظم و تمامیت به وضوح به رخ کشیده می‌شود.
معماری وقار و اعتدال	معماری ما همه وقار و اعتدال است. معماری شیطنت، آشفتگی، کژتابی و در هم آمیختگی نیست. هر چیز در مکان خود می‌نشیند و قدر و منزلت خود را در می‌یابد، نه کم و نه بیش. در عین اینکه همه اعضای یک مجموعه و بهم پیوسته‌اند، در همه حال شخصیت و خاصیت خود را حفظ می‌کنند.

	<p>معماری ما در عین ساده و خاکی بودن، معماری نفاست و ظرافت است. هیچ چیز در آن به حال خود و بصورت خام و طبیعی رها نمی شود. دست معجزه گر طراح به هر چه می رسد آن را نفیس و پر تکلف می کند. به این ترتیب هر قطعه از بنا به اثر هنری ظریفی بدل می گردد.</p>	<p>معماری نفاست و ظرافت</p>
	<p>آن نفاست و ظرافت که در فضاهای این معماری موج می زند؛ اغلب به کمک نقش و رنگ پدید می آید. نقش دستمایه طراح برای ظاهر ساختن سرشت ذاتی مواد و در نتیجه دستیابی به فضای مطلوب و دلخواهش است. به کمک رنگ صورت طبیعی ماده پنهان می شود. فضای منقوش رنگین از مهمترین و مشهورترین شاخصه های معماری ایرانی اسلامی است که کمتر نظیری در معماری فرهنگ های دیگر دارد.</p>	<p>معماری نقش و رنگ</p>
	<p>طاقه کوچک درون مقرنس یک سردر عینا شکل کلی همان سردر را دارد. طرح یک ازاره ترکیب کلی نمای ساختمان را به یاد می آورد. قاعده ای که در ترکیب و طرح اجزای یک اتاق یا یک سقف بکار آمده است، همان است که بر کل بنا حاکم است. گویی در این معماری همانند خود طبیعت، همه چیز چه بزرگ و چه کوچک، چه کل و چه جزء، همه یک حرف دارند و تنها یک صورت برای همه پسندیده است.</p>	<p>رنگ و پیکره معماری شباهت</p>
	<p>طاقها و گنبدها در بیرون نمایشی پرهیبت و اثرگذار دارند و در داخل همه چیز، همه دار و ندار فضا هستند. طاق پر تکلف پرچین و شکنج، که با هندسه ای پیچیده طراحی شده و به روش های گوناگون آراسته شده و با هوشیاری و دقت تمام نورپردازی گردیده است، عنصر اصلی در خلق فضای مطلوب معمار است.</p>	<p>معماری سقفها</p>
	<p>معماری ما معماری هم نشینی و همدمی و زندگی با آب است. آب روح این معماری است. اگر آب از فضاهای آن حذف شود گویی فضاها بی جان می گردد. آب به مثابه عنصری فضا ساز با تیزهوشی بسیار با تمام اطوار و جلوه هایش در این معماری ظاهر شده است.</p>	<p>معماری هم نشینی یا آب</p>
	<p>معماری ایرانی اسلامی در غایت خود معماری سکون و آرامش است. پرهیاهو و آشفتنه نیست. فضا ساکن و آرام است. هر چیزی که این سکون را برهم زند طرد می شود و هر چه به این آرامش بیافزاید به کار می آید.</p>	<p>معماری آرامش جان</p>

Source: Research findings

معماری الگوگرا

طراحی معماری الگوگرا گرایشی با تأکید بر شناخت، تداوم و الهام از الگوها در ساختارهای نوین، جایگاه بالایی داشته و معماران برجسته ای همچون اردلان، امانت و سیحون تجربیاتی در آن دارند. این معماری با تأکید بر الگوهای معماری می کوشد لایه های کالبدی و معنایی را در معماری جدید تداوم بخشد. در جریان این گونه از طراحی معماری که با هدف بازتاباندن گذشته تاریخی شکل گرفته است، طراح الگوهای قدیم معماری را باز یافته، آنها را بازخوانی کرده و بدین ترتیب در فرایند تداوم و تحول آن نقش ایفا میکند. در این مقاله هرگاه از الگو سخن به میان می آید، منظور آن امری ذهنی و کلی (نه عینی، مصداقی و فردی) است که ایجاد نظم و ارتباط میان اجزا و عناصر فضای معماری را به منظور رفع نیاز و برآورده ساختن خواست های انسان بر عهده دارد.

بنیادها و خاستگاه‌های معماری الگوگرا

مراد از نگاه مبنایی به معماری الگوگرا، شناخت مؤلفه الگو و کارکرد آن است. الگو، نیازهای مبتنی بر نگرشها و رفتارهای انسان را در فضای معماری پاسخ می‌دهد. این نیازها در قالب مفاهیمی مطرح میشوند که برخی از آنها، همچون مفاهیم مبتنی بر فطرت، ریشه‌های عمیق و ثابت در درون انسان‌ها دارند و برخی دیگر با تغییر نگرش‌های انسان به جهان، در طول زمان تغییر پیدا میکنند. اما مهم توجه به این نکته است که الگوها برآیند و حاصل تجربیات و خرد جمعی جامعه هستند. درحقیقت الگوها صرفاً شکل‌هایی میراثی نیستند، بلکه لایه‌هایی از مفاهیم الهی و انسانی و الگوهای طبیعی و ماوراءطبیعی در آنها وجود دارد که سبب می‌شود دخل و تصرف در آنها با حساسیت‌های زیادی همراه باشد.

برای اینکه اثر در گذر زمان رو به زوال نرود و همچنان یک اثر هنری قلمداد گردد، از بدو خلق، باید گروه وسیعی از مخاطبان را مجذوب خویش سازد. به بیانی دیگر، اثر ماندگار تنها نتیجه مدل انسانی شخصی یک فرد نیست، بلکه، نتیجه تولید اندیشه به وسیله مجموعه انسان‌ها یا انسان جمعی است (Golabchi & Zeinalifard, 2013) درواقع معمار با مخاطب قرارداد انباشته‌های حافظه جمعی مردمان، دست به طراحی ماندگار می‌زند. حافظه جمعی عبارت است از فکر، احساس و داوری نخبگان و مردم عادی درباره گذشته که به مثابه موجودی عینی، به موازات گذر نسل‌ها تصحیح و تکمیل می‌شود و برای آنها منبع هدایت اخلاقی و عنصر سازنده تمایز فرهنگی و هویتی است. (Karimi, 2014) حافظه جمعی با گذر زمان در فرد درونی شده و رفتار فرد را هدایت و در نهایت، جامعه را یکپارچه می‌کند. این وحدت رفتاری ایجاد شده در سطح جامعه، کالبدی را جست و جو می‌نماید تا نیازهای رفتاری و روانی فرد و جامعه را برطرف نماید. (Movahed & Shamaei, 2013) در این بین، مکان معماری به علت ویژگی دربرگیرندگی خود و اینکه حاصل برهمکنش همزمان معانی متعدد است قابلیت والایی در ارائه معانی داشته و خاستگاه تجلی این نیازهای انسانی میشود. (Mirjani, 2013)

گفتنی است که این خاطره انگیزی صحنه ای است برای به حال آمدن گذشته، صحنه ای است برای پیوند مجدد با محیط که خاستگاه شکل گیری الگوها در معماری می‌باشد. خاطره به عنوان ترجمان حسی الگوها، تا عمیق ترین لایه‌ها را می‌کاود، برای آنکه بتواند مکانی جدید در خاطره شهری را کشف کند. پاره‌های مجزا را در کنار هم می‌چیند تا کارکردی مجدد به آنها بخشد، فراموش شده را نجات دهد و امیدها و آرزوهای سرکوب شده را از نو برهاند. (Habibi & Maghsoudi, 2010) حافظه جمعی و انباشت ذهنی، ابزاری ارزشمند برای برقراری پیوندی متقابل میان انسان و محیط بوده و فضای خالی را به یک مکان تجربه شده تبدیل می‌کند.

مفاهیم و اصول فضایی معماری الگوگرای ایرانی

رویکرد قابل توجه در معماری الگوگرا، برخلاف سنت گرایی که به تکرار نمادهای گذشته می‌پردازد، به روز آمدن گذشته و طراحی و اجرای نمادهای تاریخی با شکل‌ها، رنگ‌ها، مصالح، تناسبات و جزئیات جدید است. بنابراین، ساختمانهای سنتی که با فناوری مدرن ساخته شده اند یا ساختمانهای مدرنی که بعضاً تزئینات سنتی بر روی نماهای آنها به کار رفته است، خارج از تقسیم بندی این مبانی هستند. معماری الگوگرا به دلیل ماهیت پیونددهنده و اصالت بخش خود، با چالش‌های متعددی درزمینه

به روز آوردن گذشته مواجه است. برای ترفیع این دغدغه، با بررسی دقیق کالبدی آثار معماری الگوگرا ویژگی‌های ضروری برای طراحی معماری الگوگرای موفق، به شرح زیر معرفی می‌شود:

جدول ۵ - ویژگی‌های معماری موفق الگوگرا

ویژگی‌های ضروری برای طراحی معماری الگوگرای موفق	
الف	توجه به الگوی مناسب برای هر نیاز امروزی از معماری و شهرسازی سنتی
ب	توجه به زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و قواعد معماری تاریخی یا بومی و نزدیک کردن امروز و گذشته به هم
ج	اصالت بخشی به فرم‌های تاریخی و حتی روشهای ساخت سنتی
د	تلاش برای ترکیب زندگی جدید با شیوه‌های سنتی
ه	ترکیب محتاطانه مصالح سنتی و مدرن در نما
و	به کارگیری محتاطانه فناوری و امکانات مدرن

Source: Research findings

تحلیل شاخص‌ها (براساس نظر متخصصان و خبرگان حوزه معماری):

به منظور بازشناسی و ارائه تفسیر صحیحی از میزان تاثیرگذاری شاخصه‌های معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی بر نمونه‌های بلندمرتبه سازی نیازمند شناخت صحیح و ارزشگذاری مناسب بر شاخصه‌ها و ویژگی‌های هر کدام هستیم. بر این اساس شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی از ادبیات موضوعی و مبانی نظری و نظرات صاحب‌نظران، استخراج و در اختیار متخصصان و خبرگان قرار گرفت تا بر اساس درجه اهمیت و میزان اثرگذاری بر رویکردهای بلندمرتبه سازی امتیازدهی شوند. بر این مبنا شاخص‌های فوق در ۳ سطح و ۲ نظام معنایی و کالبدی مطرح می‌گردند. به هر میزان که شاخص‌های فوق در لایه بالاتری از معنا قرار می‌گیرند به ساختار و مبانی معماری الگوگرا نزدیکتر شده و طبعاً شاخص‌های لایه سوم عمومی‌تر و از مبانی الگوگرایی دورتر می‌گردند.

بر این اساس طبق نظر خواهی از جامعه آماری محدود از معماران و اساتید معماری، اصول معماری ایرانی - اسلامی نشان داده شده در نمودار ۳ از دید آنان در بناهای بلند مرتبه مسکونی مورد ارزیابی جامعه معماران قرار می‌گیرند میزان توجه به مولفه‌های فوق در این دسته از ساختمان‌ها مشخص شود. نتایج نظرسنجی از پاسخ دهندگان که تعداد آنان ۴۰ نفر می‌باشد گردآوری و بنا بر شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی دسته بندی شد. میانگین نظرات و امتیازات که مبنای تجزیه و تحلیل این تحقیق قرار می‌گیرد در جدول شماره ۶ آمده است.

جدول ۶ - امتیازدهی به اصول لایه اول معماری ایرانی - اسلامی

اصول معماری ایرانی - اسلامی (لایه اول)		
ردیف	اصل معماری	درصد از ۱۰۰
۱	معماری الگوگرا	۶۵
۲	درونگرایی و محرمیت	۶۵
۳	شفافیت فضایی	۵۵
۴	اصل سیر از کثرت به وحدت	۵۵
۵	سلسله مراتب فضایی	۵۰
۶	انطباق فرهنگی	۴۵
۷	ماندگاری و جاودانگی	۳۵
۸	اصل تعالی معنوی	۳۲,۵
۹	ارتباط با طبیعت و انطباق محیطی	۳۲,۵
۱۰	الگوی تمثیلی بهشت	۳۰
۱۱	معماری مفهومی	۲۵

Source: Research findings

Source: Research findings نمودار ۳ - سطح بندی الگوها و شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی بر اساس نظرات خبرگان

جدول ۷ - امتیازدهی به اصول لایه دوم معماری ایرانی - اسلامی

اصول معماری ایرانی - اسلامی (لایه دوم)	
ردیف	اصل معماری
۱	پیمون و پیش ساخته سازی
۲	هندسه گرایان
۳	عرضه بندی عمومی و خصوصی
۴	نوآوری در فن ساخت (نیارش)
۵	نشانه گرایان
۶	خوانایی و عدم ابهام
۷	سیالیت فضایی و انعطاف پذیری
۸	تزیینات کارا و مثبت
۹	تداوم فضایی و پیوستگی مکانی
۱۰	مرکز گرایی
۱۱	مشارکت اجتماعی
۱۲	تزیینات ناکارآمد و اضافه
درصد از ۱۰۰	

Source: Research findings

جدول ۸ - ویژگی‌های معماری موفق الگوگرا

جدول رابطه همبستگی میان اصول و شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی با معماری الگوگرا	
معماری ایرانی - اسلامی	میزان همبستگی
مقبولیت عمومی	۰.۸۳۳
محرور بندی فضایی	۰.۶۱۵
نشانه گرایان	۰.۵۲۴
هندسه گرایان	۰.۵۱۷
نیارش	۰.۴۹۵
مشارکت اجتماعی	۰.۴۳۰
خوانایی و عدم ابهام	۰.۵۶۸
پیمون و ملاسیون	۰.۴۹۸
انطباق فرهنگی	۰.۶۰۶
اصل شفافیت	۰.۱۹۸
انطباق محیطی (اقلیم گرا)	۰.۷۳۲
درونگرایی	۰.۳۵۶
سلسله مراتب فضایی	۰.۶۱۴
اصل ماندگاری	۰.۵۸۰
الگوی مثالی بهشت	۰.۴۶۵
معماری مفهومی	۰.۸۳۱
بیش نمادین	۰.۸۷۰
سبب از کثرت به وحدت	۰.۴۷۶
معماری الگوگرا	
اصول مورد تحلیل	
معماری ایرانی - اسلامی	**
مقبولیت عمومی	**
محرور بندی فضایی	**
نشانه گرایان	**
هندسه گرایان	**
نیارش	**
مشارکت اجتماعی	**
خوانایی و عدم ابهام	**
پیمون و ملاسیون	**
انطباق فرهنگی	**
اصل شفافیت	**
انطباق محیطی (اقلیم گرا)	**
درونگرایی	**
سلسله مراتب فضایی	**
اصل ماندگاری	**
الگوی مثالی بهشت	**
معماری مفهومی	**
بیش نمادین	**
سبب از کثرت به وحدت	**
معماری الگوگرا	**
اصول مورد تحلیل	**
معماری ایرانی - اسلامی	**

Source: Research findings

یافته‌ها

یافته‌های تحلیل همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که در بررسی معیارهای سنجش ساختمان‌های بلند مرتبه مسکونی ایرانی ارتباط بین معیارها و معماری الگوگرا بصورت نتایج زیر می‌باشد: یافته‌ها نشان می‌دهد که معماری الگوگرا دارای ارتباط معنادار، مستقیم و متوسط رو به بالایی با معیار کثرت به وحدت (۰,۴۷۶)، ارتباط مستقیم، متوسط و بالایی به میزان ۰,۸۷۰ با معیار ارزیابی بینش نمادین، ارتباط مستقیم، متوسط و بالا با معیار معماری مفهومی ۰,۸۳۱، ارتباط مستقیم، معنادار و بسیار بالایی به میزان ۰,۸۳۶ با معیار ارزیابی معماری ایرانی - اسلامی دارد. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که معماری ایرانی - اسلامی دارای ارتباط معنادار، مستقیم به میزان ۰,۴۶۵ با معیار الگوی مثالی از بهشت، ارتباط مستقیم، معنادار به میزان ۰,۵۸۰ با معیار ارزیابی اصل ماندگاری، ارتباط مستقیم، متوسط و معنادار به میزان بالایی ۰,۶۱۴ با معیار ارزیابی سلسله مراتب فضایی، ارتباط مستقیم، معنادار و متوسط رو به بالایی به میزان ۰,۳۵۶ با معیار ارزیابی درونگرایی، ارتباط مستقیم، معنادار و بالایی به میزان ۰,۷۳۲ با معیار انطباق محیطی (اقلیم گرایی)، ارتباط مستقیم، معنادار و بالایی به میزان ۰,۶۰۶ با انطباق فرهنگی، ارتباط مستقیم، معنادار به میزان ۰,۵۶۸ با معیار ارزیابی خوانایی و عدم ابهام، ارتباط مستقیم، معنادار و بالایی به میزان ۰,۴۳۰ با معیار ارزیابی مشارکت اجتماعی، ارتباط مستقیم، معنادار به میزان ۰,۴۶۵ با معیار ارزیابی هندسه گرایی، ارتباط مستقیم، معنادار به میزان ۰,۵۱۷ با معیار ارزیابی نشانه گرایی، ارتباط مستقیم، معنادار و متوسط رو به بالایی به میزان ۰,۵۲۴ با معیار ارزیابی محور بندی فضایی و ارتباط مستقیم، معنادار و بالایی به میزان ۰,۶۴۵ با معیار ارزیابی مقبولیت عمومی می‌باشد. این بدان معناست که به منظور ارتقا کیفیت معماری الگوگرا بایستی هریک از موارد مذکور به این میزان ارتقا یابد و کاهش توجه به در نظر گرفتن نکات مطرح شده در طراحی به این میزان سبب کاهش کیفیت معماری الگوگرا می‌گردد.

در میان نمونه‌های بررسی شده ۵ ساختمان برتر به لحاظ میانگین امتیازی در هر دودسته معماری ایرانی - اسلامی و معماری الگوگرا مورد بررسی در جدول زیر عبارتند از:

جدول ۹ - مقایسه نمونه‌های منتخب ساختمانهای بلندمرتبه ایران و کشورهای اسلامی بر حسب معماری الگوگرا و معماری ایرانی - اسلامی، نمونه‌های منتخب ساختمانهای بلندمرتبه ایران و کشورهای اسلامی بر حسب امتیاز معماری الگوگرا و معماری ایرانی - اسلامی				
۱	۲	۳	۴	۵
آ اس پ	ساختمان پارک پرنس تهران	برج آفرینش	برج سیمرغ اقدسیه تهران	برج مسکونی اریکه مشهد
				
۶,۲۳	۶,۱۳	۶,۰۵	۵,۸۷	۵,۰۶
آ اس پ	برج سیمرغ اقدسیه تهران	برج‌های سبز کوثر مشهد	برج آفرینش	برج اکولوزیک ونداد مشهد
				
۶,۱۷	۶,۰۱	۵,۸۳	۵,۶۸	۵,۰۶

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی و پژوهشی

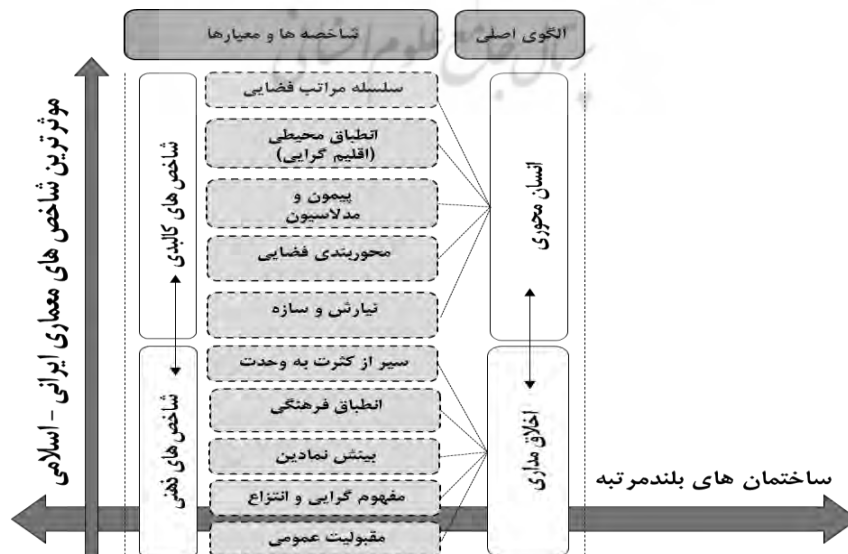
عامل اصلی وحدت و هماهنگی معماری گذشته ایران در گرایش و اعتقادهای مذهبی نهفته است. گرایش‌های مذهبی که محور اصلی آن احدیت و وحدانیت است. نظم جهان هستی الهام بخش معماران ایران زمین بوده و معماری اصیل سعی داشته به فضای زیست انسان نظم دهد. معماری ایران تجلی وحدت در کثرت و تلاش برای رسیدن به یک وحدت در عالم کثرت است و با اتخاذ اجزاء بر اساس نظم صورت می‌گیرد.

معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی، گونه‌ای از نظام فضایی است که چیزی بیش از عملکردگرایی را به ذهن متبادر سازد. نظامی که باید‌ها و نبایدهای الگوی حرکت و زندگی را نیز فراهم می‌سازد. این کیفیت نهفته معماری ایران و شاخصه‌های آن در کلام معماران صاحب نظر معاصر ایران، به اشکال متنوعی بیان شده است که در عین تنوع، خبر از یک کیفیت واحد دارد و آن چیزی نیست جز ایرانی بودن.

نمودار ۴ - ارتباط معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی با اعتقادات اسلامی و معماری سنتی ایرانی

نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که برای بازگشت به الگوهای ایرانی - اسلامی در طراحی ساختمانهای بلندمرتبه مسکونی امروزی ۲ گروه از شاخص‌ها که در قالب بحث اخلاق‌مداری (شاخص‌های ذهنی) و انسان‌محوری (شاخص‌های کالبدی) مطرح میشوند، بیش از سایر عوامل و شاخص‌ها بر مبنای الگوهای معماری ایرانی - اسلامی تاثیرگذار و مطلوب نظر هستند. الگوهای اخلاق‌مداری و انسان‌محوری و شاخص‌های تاثیرگذار در این دو الگو در نمودار زیر نشان داده شده‌اند.

نمودار ۵ - مؤثرترین شاخص‌های معماری ایرانی - اسلامی در ساختمان‌های بلندمرتبه

معماری ایرانی - اسلامی سابقه ای درخشان را در سیر تاریخی خود به همراه دارد که این روند در مواجهه با بلندمرتبه سازی بعنوان بارزترین نمود معماری نوین غربی مورد غفلت قرار گرفته است و بسیاری از وجوه سنتی آن دچار تغییر شده است. این تغییرات موجب بوجود آمدن ساختمانهای بلندمرتبه ای شده است که از الگوهای ایرانی - اسلامی فاصله گرفته اند. با بهره گیری از شاخص های معماری الگوگرای ایرانی - اسلامی بویژه پارامترهای اخلاق مداری و انسان محوری میتوان هویت و ویژگی های مورد غفلت قرار گرفته معماری ایرانی - اسلامی را در ساختمان های بلندمرتبه امروزی باز زنده ساخت و سیمای شهری امروزی را از نماهای نا آشنا با فرهنگ و معماری اصیل و الگوگرای ایرانی - اسلامی زدود.

پی نوشت

پیوست ۱: جدول نمونه های موردی ساختمان های بلندمرتبه کشورهای اسلامی و ایران، منبع: نگارندگان

جدول نمونه های موردی بلندمرتبه مسکونی ایرانی				
ردیف	نام بنا	ردیف	نام بنا	ردیف
۱	برج بین المللی تهران	۲۱	برج های ساحل قو سلمان شهر	
۲	مجتمع مسکونی ونک پارک تهران	۲۲	برج بین المللی پانوراما سلمان شهر	
۳	مجتمع مسکونی کوی نویناد ونک تهران	۲۳	مجتمع مسکونی شهر آفتاب کیش	
۴	برج های دوقلوی سامان تهران	۲۴	برج مسکونی رازیا قزوین	
۵	ساختمان های اسکان تهران	۲۵	برج رزیدانس ارومیه	
۶	برج هزاره سوم (برج میلینوم) تهران	۲۶	برج های اورباد ارومیه	
۷	برج آسمان فرمانیه تهران	۲۷	برج ققنوس سمنان	
۸	برج مسکونی ایران زمین تهران	۲۸	برج شهران تبریز	
۹	برج روما رزیدانس تهران	۲۹	برج اکولوژیک ونداد مشهد	
۱۰	مجتمع مسکونی دیباجی تهران	۳۰	برج المان ۸- هاشمیه ۱۱ مشهد	
۱۱	برج های مسکونی رزت تهران	۳۱	برج مسکونی اریکه مشهد	
۱۲	مجتمع مسکونی فرشته پالاس تهران	۳۲	برج مسکونی میناتور مشهد	
۱۳	مجتمع مسکونی لیان نیاوران تهران	۳۳	برج قصر آسمان مشهد	
۱۴	برج ارغوان تنگستان تهران	۳۴	برج آبشار کوثر مشهد	
۱۵	برج مسکونی تندیس تهران	۳۵	برج مسکونی قصر سفید مشهد	
۱۶	برج سیمرغ اقدسیه تهران	۳۶	برج مسکونی یاس مشهد	
۱۷	برج های مسکونی ترنج تهران	۳۷	برج های مسکونی سبز کوثر مشهد	
۱۸	ساختمان پارک پرنس	۳۸	برج مسکونی آسمان حسابی مشهد	
۱۹	برج چناران پارک رزیدانس	۳۹	برج مسکونی رز آرمیناژ مشهد	
۲۰	برج تجاری مسکونی آفرینش رامسر	۴۰	برج مسکونی کسری مشهد	

References

- Nasr, Seyyed Hossein. 1996. *Islamic Art and Spirituality*. Translated by Rahim Ghasemian, Tehran: Office of Religious Studies in Art (In Persian).
- Mahdinejad, Jamaluddin. 2016 . *A look at the characteristics of Iranian-Islamic architecture and sacred arts based on architectural excellence*. Tehran: Ontology Research Volume 2, Issue 5, No. 10 (In Persian).
- Haji Ghasemi, kambiz.2012. *Reflections on the concept of Islamic architecture and its way of understanding* , Soffeh .No 53.
- Hamzenejad, Mahdi.2015. *Teachings and examples of house design principles from an Islamic perspective*. tehran

- Hillenbrand, Robert. 2004. *Islamic Architecture*. Translated by Bagher Ayatollah Zadeh Shirazi, Second Edition, Tehran, Roozane Publications (In Persian).
- Kamel Nia, Hamed, and Mohammad Javad Mahdavi Nejad. 2012. *Introduction to contemporary architecture from east to west*. Tehran: Architectural science publication (In Persian).
- Mahdavinejad, Mohammad Javad, 2004, *The Wisdom of Islamic Architecture in Deep Search for the Spiritual Structures of Islamic Architecture of Iran*, Tehran: Journal of Fine Arts No. 19 (In Persian).
- Mahdavinejad, Mohammad Javad, Seyed Mostafa Mokhtabad Amiri, Davood Saadat, Iraj Etesam, 2017, *Explaining the Concept of Transparency in Modern, Postmodern Periods and its Evaluation in Iranian Islamic Architecture*, Tehran: Islamic Architecture Research Quarterly / Issue 15 / Summer / 5th Year (In Persian).
- Noghrekar, Abdolhamid. 2010. *Theoretical Principles of Architecture*. Tehran: Payame Noor University (In Persian).
- Noghrekar, Abdolhamid. 2009. *An Introduction to Islamic Identity in Architecture and Urban Planning*, Tehran, Payam Sima Publishing (In Persian).
- Hogg, John and Henry Martin, 1996, *Stylistics of Architectural Art in Islamic Lands*, Translated by Parviz Varjavand, Tehran, Scientific and Cultural Publications (In Persian).
- Coel, Erenst, 2008, *Islamic Art*, Tehran: Toos Publishing (In Persian).
- Scheweizi, August, 2002, *History of Architecture*, Translation by Latif Abolghasemi, Tehran: University of Tehran Publications (In Persian).
- Alexander, Papadopoulos, 1989, *Islamic Architecture*, Translated by Heshmat Jazani, Tehran: Raja Cultural Publishing (In Persian).
- Noghrekar, Abdolhamid.and Mohammad Manan Raisi, 2012. *Realization of Islamic identity in architectural works*. Tehran: Journal of Islamic Iranian Studies, No. 7 (In Persian).
- Noghrekar, Abdolhamid.and Mehdi Hamzehnejad, and Isoan Foruzand, 2010. *The Secret of the Immortality of Architectural Works, An Analysis of Modernist Attitudes, Français, and More Inclusive Approaches*. Tehran: Journal of Bagh Nazar No.6, (12): 31-44 (In Persian).
- Zarghami, Esmaeil and Seyyedeh Ashraf Sadat.2017. *A Comparative Study of Iranian-Islamic Housing Characteristics with Today's Apartment Housing* . Naghsh Jahan Quarterly No. 2

Evaluation of High-rise Iranian Residential Buildings from the Viewpoint of Patterned Architecture in Iranian-Islamic Architecture and Urban Planning

Farham Moghadam Rad*

Ph.D. Student of Architecture, Department of Architecture, Faculty of Art & Architecture,
West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Mansour Sepehri Moghadam

Assistant Professor of Architecture, Department of Architecture, Faculty of Architecture & Urban
Engineering, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

---

Abstract

Background and Objective: With the arrival of Islam, Iranian architecture, which had significant technical values before the advent of Islam, with the advent of Islam, emerged the doctrinal and fundamental beliefs that placed Iranian-Islamic architecture among the modeling architectures. Patterns that evolved in the historical course of this architecture and became significant and sometimes unique features of Iranian-Islamic architecture. Iranian-Islamic modeling architecture has been neglected in recent decades in dealing with Western architecture, and values derived from its Iranian-Islamic identity and culture has been ignored. **Method:** The present research paradigm is free research and a combination of analytical methods, the use of questionnaires, Delphi and correlation tests. Iranian-Islamic architecture is placed and the results obtained by SPSS software are analyzed to evaluate the correlation of indicators. **Findings:** The findings of Pearson correlation analysis show a significant direct and upward relationship between patterned architecture with the criteria of symbolic vision, conceptual architecture, spatial hierarchy, environmental adaptation, cultural adaptation, readability, semiotics, general acceptability and Iranian-Islamic architecture. **Discussion and Conclusion:** The results of the research show that in order to return to the Iranian-Islamic models in the design of today's high-rise residential buildings, two groups of indicators that are discussed in the form of ethics (mental indicators) and human-centered (physical indicators) are more than others. Factors and indicators are influential and desirable based on Iranian-Islamic architectural patterns.

Keywords: Iranian - Islamic Architecture Parameters, High-Rise Buildings, Patterned Architecture

---

---

* (Corresponding author) Farham.Moghaddamrad@iausr.ac.ir